

نحوه مطالعات تطبیقی حوزه علوم انسانی التقاط، تفکیک یا تلفیق

سید علی محمد یثربی*

چکیده

دغدغه‌های معرفتی حاکم بر فضای علمی کشور درباره پیوند واقعی حوزه و دانشگاه آن‌طور که امام امت (ره) فرمودند که فرهنگ دانشگاهها و مراکز غیر حوزه‌ای به صورتی است که با تجربه و لمس واقعیت بیشتر عادت کرده است تا فرهنگ فلسفی و نظری باید با برداشتن فاصله‌ها حوزه و دانشگاه در یکدیگر ذوب شوند تا زمینه برای بسط و گسترش معارف اسلامی وسیع‌تر گردد (صحیفه نور، ج ۲۰: ۲۴۳). و نیز نهضت نرم‌افزاری و تولید علم و نظریه پردازی مورد نظر مقام معظم رهبری آن‌جا که فرمودند: عده‌ای مدام خود را تکرار می‌کنند و عده‌ای تنها غرب را ترجمه می‌کنند و جامعه و حکومت نیز که تابع نخبگان خویش‌اند دچار انفعال و عقب‌گرد می‌شوند. باید ایده‌ها در چارچوب منطق و اخلاق و در جهت رشد اسلامی با یکدیگر رقابت کنند و مصاف دهند تا جهان اسلام اعاده عزت و هویت کند و ملت ایران به رتبه جهانی که استحقاق آن را دارد بار دیگر دست یابد، خاستگاه اساسی و ضروری مطالعه تطبیقی علوم انسانی است (نامه پژوهشگران، ۱۳۸۱).

برای مطالعات تطبیقی حوزه علوم انسانی و نظام آموزشی آن دیدگاههای مختلف حاکم است: اول اینکه درس‌های متعارف هر یک از رشته‌ها بدون تغییر اساسی ارائه شود و در کنار آن چند درس معارفی به عنوان چاشنی آن تلقی گردد که این رویکرد ره به جای درستی نبرده و نمی‌برد. روش دیگر روش التقاطی است که بطلان آن قطعی است و

* عضو هیأت علمی پردیس قم، دانشگاه تهران myasrebi@ut.ac.ir

بالاخره این تنها رویکرد تلفیقی است که می‌تواند با متدلوژی متقن و مقبول مفید فایده واقع شود که مطالعه متن مقاله گویای توضیح تفصیلی آن است.
کلیدواژه‌ها: انقلاب فرهنگی، مطالعه تطبیقی، رویکرد تلفیقی، علوم انسانی

مقدمه

مطالعه تطبیقی و میان رشته‌ای در حوزه علوم انسانی مقدمه ارائه الگوی مناسب برنامه‌ریزی و تدوین سرفصلها و محتوا و آسیب‌شناسی برنامه‌ریزی در این عرصه است. عناوین گوناگون که به عنوان محورها و موضوعات پیشنهادی برای طرح در دومین کنگره علوم انسانی ارائه شده است بدون استثنا به این مسئله مهم برگشت می‌کند که با چه رویکردی به مطالعه بپردازیم؟ آیا درس‌های متعارف هر یک از رشته‌ها بدون تغییر اساسی مطرح و ارائه شود و در کنار آن چند درس معارفی به عنوان چاشنی آن تلقی گردد، راهی که تا کنون اثر مؤثر و چشمگیری در عرصه نتیجه در بر نداشته است. روش دیگر روش التقاطی است که بطلان آن قطعی است، چرا که نه تنها نتیجه عملی بر آن بار نخواهد شد بلکه هویت و استقلال فرهنگی و مکتبی ما را نیز در معرض خطر قرار می‌دهد و بالاخره روش تلفیقی مبتنی بر استنباط و اجتهاد عالمانه و روش‌مند که با خصیصه حفظ اصالتها و لحاظ ضرورت‌ها پاسخگوی مشکلات پیش روست. امید است با توجه به فرصت کوتاه و در عین حال مغتنم برگزاری کنگره، این مقاله بتواند قدمی هر چند کوچک در روشنگری این منطق اصیل و پویا تلقی گردد.

مطالعه تطبیقی و رویکردهای سه گانه

قل انما اعظکم بواحدة ان تقوموا لله مثنی و فرادی ثم تفکروا.... آیه ۴۶ سوره سباء.
ترجمه: بگو شما را به یک چیز پند می‌دهم و آن این است که دو نفر دو نفر (گروهی) یا یک نفر یک نفر برای خدا قیام کنید سپس بیندیشید....
علوم انسانی، اجتماعی از بحران تا بومی سازی بهینه و روشمند در گرو شناسایی روشها و انتخاب روش مناسب آن است. این روشها را در سه مقوله اصلی مقارنه و التقاط، مقارنه و تفکیک و بالاخره مقارنه و تلفیق مورد ملاحظه و مذاقه قرار می‌دهیم.

الف: مقارنه و التقاط